

ЗА НЯКОИ ПРАГМАТИЧНИ ОСОБЕНОСТИ НА ОНЛАЙН ОБЩУВАНЕТО ВЪВ ФЕЙСБУК

Фани Бойкова

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Людмила Бойкова

*Институт за напреднали социални изследвания –
Нова Горница*

Резюме. Статията е насочена към изследване на комуникативните умения и особености на поведението при общуване в интернет базираната социална мрежа Фейсбук, както и да бъде проследено инкорпорирането на онлайн активностите във всекидневните рутинни речеви практики на ученици.

Keywords: Facebook, communicative competence, online communication, text

Съвременните акценти в комуникативността са свързани не само с общуването и с езика, но и със стоящите зад тях културно-хуманистични ценности, които определят многообразието и идентичността на личността на ученика. База за овладяване на комуникативни модели за езиково поведение, на основни схеми и опитности за тяхното прилагане се усвояват в рамките на обучението по български език, което изгражда речеви умения за изява и по другите учебни предмети, и в сферите на официално и неофициално общуване в житейската практика. Специфика на езиковото обучение са връзката и взаимоотношенията между трите „твърди ядра“ на обектите на изучаване – език, текст, култура (Димчев, 2010: 31 – 32). Пресечната точка на тези три ядра създава прагматичната съдържателност на текста. Езикът създава текста чрез използването на необходими за реализиране на успешна комуникация информационнонаситени елементи от определена културна среда, а от своя страна, текстът реализира в практиката на общуване езиковата и езиковедската компетентност на своя създател, съотнесени към собствената комуникативна компетентност. Като важно условие за високо развитие на социалингвистичната компетентност на обучаваните А. Петров определя наличието на социалнозначими (преди всичко престижни) модели на общуване и свързаните с тях правила и конвенции, които са обект на изучаване в учебното съдържание по български език (Петров, 2000: 39 – 40). Целта на езиковото обучение е учениците да изградят умения сами да взимат своите комуникативни решения.

Постигането на тази цел има три компонента:

1. Учениците имат нужда от ясни инструкции, които свързват граматичните конструкции с различните комуникативни контексти на приложение.

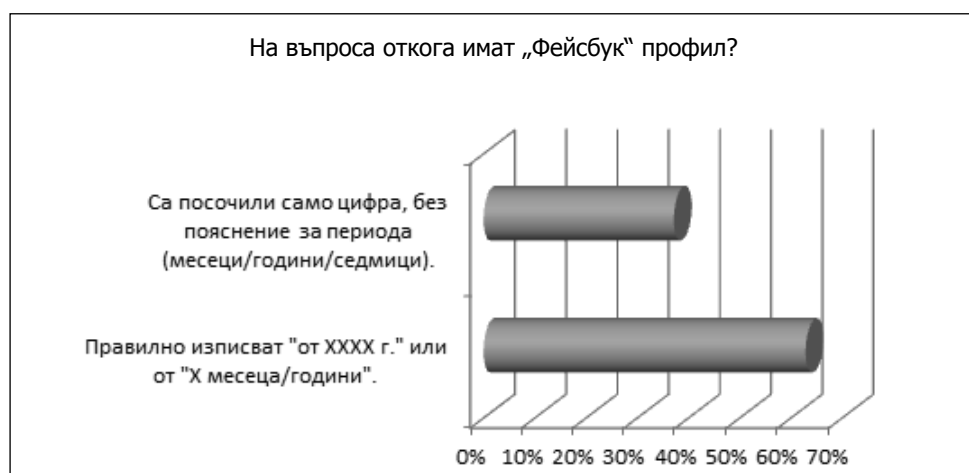
2. Учениците няма нужда да изявяват всеки аспект на всяка граматична конструкция, а само тези, които се отнасят до решаване на непосредствената комуникативна задача.

3. Важно е да се оценява уместността при подбора на езиковите факти за решаване на конкретната задача, да се развива възможността за критически подход при избор на изразните възможности на езика.

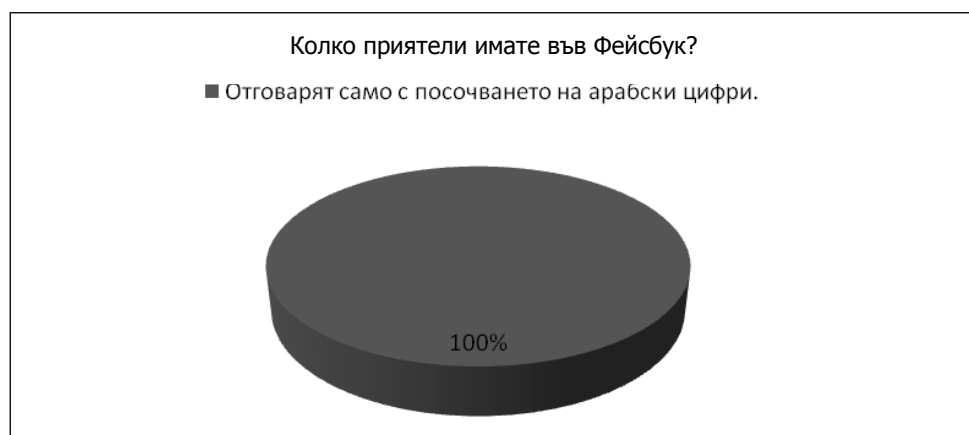
Всяка лингвокултурна общност се характеризира със специфични културни норми на поведение, които се отнасят към разнообразни ситуации на общуване, предполагащи спазване на установен речев етикет, върху който влияние оказват ситуативни особености, индивидуални умения, групови характеристики (джендерни, социални, професионални и др.). Умения за възприемане и създаване на текстове в стандартни ситуации на общуване се усвояват чрез учебното съдържание и чрез конкретни теми от него, структуриране на типови комуникативни ситуации, модели на национална специфика на речев етикет, на комуникативно поведение. Текстовете за самопредставяне в социалната комуникация изявяват дискурсната компетентност, която според А. Петров включва умения да се създава устен и писмен дискурс, характеризиращ се с кохезия и кохерентност и подчиняващ се на изискванията на различни жанрови форми. Дискурсната компетентност реализира познанията за структурата на обществото, за процесите на комуникацията, за езика и закономерностите, които управляват неговата оптимална употреба, когато се стремят към определени комуникативни интенции (Петров, 2000: 41). Всеки текст очертава интерпретативен маршрут, който съответства на хоризонта на читателя (Растие, 2003: 354). Текстът (изказването) се възприема, разбира и създава според индивидуалния културен фон на комуникантите. Споделянето на общи ценности и знания води до безконфликтност и сътрудничество в общуването.

Насочихме наблюденията си към представяне на умения за създаване на отговори по житейски въпроси в непедагогическо общуване чрез анкета върху съдържателни проблеми от младежкото всекидневие (ученици от 9. и 10. клас) в една от най-разпространените интернет базирани социални мрежи за общуване – Фейсбук. Въпросниците са насочени към специфики на текста в онлайн изявите. Целта на изследването е да бъдат проверени комуникативните умения и особености на поведението при общуване в социалните мрежи, както и да бъде проследено инкорпорирането на онлайн активностите в ежедневните рутинни речеви практики на учениците. Първичното изследване показва, че над 90 % от изследваната група ученици имат Фейсбук профил, като дейностите им в тази интернет среда са силно застъпени в техните ежедневни

занимания и определено надхвърлят пределите на онлайн пространството. Учениците посочват, че главно използват своите Фейсбук профили за поддържане на връзки с приятели от офлайн средата, като преминават границата на интернет комуникацията, като използват тази платформа за уговаряне на срещи в реалния свят и за обмен на информация, свързана с училищния или личния живот, споделят информация за поставени домашни, търсят помощ при изпълнението им.

Графика 1

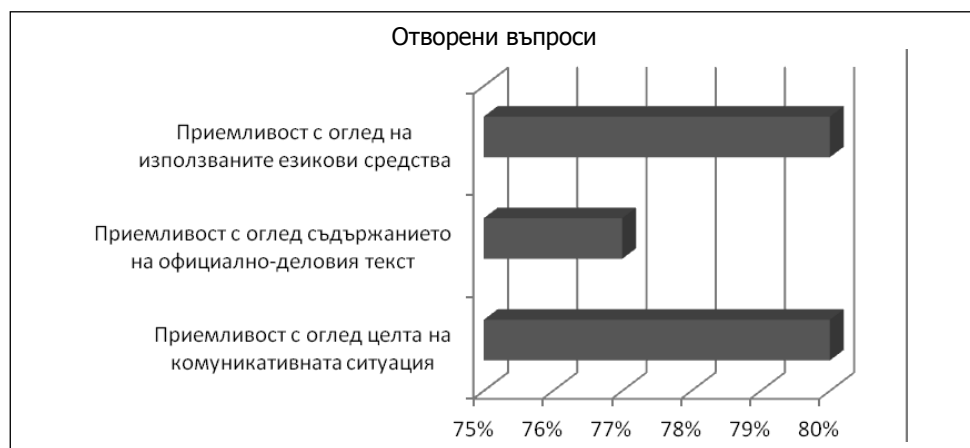

Графика 2

За целта на настоящото изследване се анализират ученическите текстове с цел установяването на уменията да се отговаря на отворените въпроси чрез уместен и стилистично издържан текст. Чрез метода на контент-анализа са изследвани част от въпросниците, вследствие на което са установени интересни тенденции в уменията за създаване на свободен текст от страна на изследваната група ученици. Целта на проведения анализ е да се проверят в реална среда уместността, приемливостта на създаваните от учениците текстове с оглед на комуникативната ситуация. Анкетата е проведена доброволно, няма връзка с учебния материал, няма оценъчен характер. Всички посочени характеристики дават основание да се приеме, че създадените кратки текстове под формата на отговори са максимално близки до естествените комуникативни практики, използвани от учениците в реална среда. Поради тази причина анализът предоставя достоверни данни за оценяване на прагматичните компетенции на учениците. Въпросите, около които е съсредоточено изследването, са свързани с проучване и оценка на уменията на учениците да се представят съобразно своето образование, възраст и комуникативна компетентност в неформална среда, възможностите им за подбор на уместни за сферата на общуване езикови изрази и средства, правилното графично оформление на текстовете, спазването на правописната и пунктуационната норма в писмената реч. Нуждата от развиването на такива умения е обусловена от предстоящите изпити в края на образователната степен, потенциално и в университетска среда, където големият брой писмени работи при всеки изпит изисква максимална прегледност на писмените работи с цел адекватно оценяване на разработения материал. При повечето ученици от изследваната група почеркът е силно нечетлив, налага се особено старание с цел разбиране на текста, а при някои се забелязва използването на няколко варианта на изписване на една и съща буква в различните думи. Не се спазват правилата за пунктуационно оформление на изречения, не се поставя пунктуационен знак за край на изречението от голяма част от учениците, т. е. не се отчита прагматичната характеристика за създаване на представителен текст, който би показал в приемлива светлина техните езикови компетентности.

При попълването на отворените въпроси 37 процента от учениците са създали стилово уместни отговори със спазени правописни и пунктуационни норми, 20 процента от учениците са допуснали правописни грешки при изписването на отделни думи. Важно е да се отбележи, че учениците имат свободен избор при подбора на езикови средства и те сами са преценили да употребят конкретните думи и изрази, като явно смятат, че това е правилният им правопис. Текстът не е от научна или друга специализирана сфера и не се предполага да затрудни ученици на това образователно ниво. 23 процента са дали непълен отговор, който не предоставя достатъчно информация по зададения въпрос. Най-честата грешка при въпро-

си от типа „откога...“ е непосочването на период от време след цифрата, означаваща периода, което поставя изследователя пред въпроса дали става дума за дни, месеци, години и прави анкетата невалидна. В този случай отделеното от ученика време за попълване на цялата анкета се оказва безсмислено заради изпускането на една-единствена дума. Част от учениците дават отговори на отворените въпроси, които не съответстват на формата – например прекалено дълги и неясни отговори или такива, които нямат връзка с конкретния въпрос.

Графика 3

Графика 4

При посочване на името на учебното заведение по-голямата част от учениците са го изписали правилно (изцяло или чрез общоприетото съкращение), като дори са спазили нужните пунктуационни знаци и правила за съкращение. Данните за клас и паралелка също са правилно изписани. Това е една положителна тенденция на усвояване на минималните изисквания при представяне като член на дадена институция пред света.

Интересна тенденция е смесването на думи и съкращения на латиница с тези на кирилица. В някои въпросници след арабските цифри са използвани латинските съкращения за часове (h) и минути (min). Това донякъде може да се обясни с факта, че макар и да използват български език при общуването си във Фейсбук, голям процент от учениците посочват, че използват и кирилица, и латиница при онлайн комуникацията. Тази комуникация заслужава внимателен анализ, тъй като учениците сами посочват като едно от главните предимства на Фейсбук поддържането на контакти с приятели и един от главните канали за комуникация в това общуване е чатът във Фейсбук. При оформянето на отговорите се наблюдават характерните за общуване в чат особености – желание за максимална краткост, отсъствие на главни букви, отсъствие на пунктуация. Въпреки че кратък текст се използва при неформалното общуване между младите хора, употребата му не е уместна при създаването на текстове, които ще бъдат прегледани от непознати за учениците експерти и ще бъдат анализирани с образователни цели, т. е. не отговарят на критериите за приемливост/уместност с оглед на актуалните за речевото произведение обстоятелства (време на речевото действие, място на речевото действие).

Една положителна тенденция е твърдението на голяма част от учениците, че имат или биха приели за Фейсбук приятели някои свои учители, което свидетелства за добре изградени връзки за комуникация между част от учителите и учениците, а това е предпоставка за повишаване на компетентностните умения на обучаващите се.

В заключение може да се обобщи, че е необходимо да се развиват и задълбочават уменията на учениците да се представят в общуване, характеризиращо се с прагматична ориентация за самопредставяне, чрез уместно създаване на формално и съдържателно оформяне на текст и да предизвикват положителна оценка за своите качества и умения, нужно е задълбочаване на базисните правописни и пунктуационни знания, както и съсредоточено внимание върху предоставянето на адекватно количествено и качествено подбрана информация при съставянето на собствен текст. Като положителна тенденция може да се определят изградените добри връзки между учители и ученици, които са основа за по-високи резултати от страна на обучаващите. При подбора на езикови средства за общуване в неофициална обстановка учениците не показват устойчиво формирани умения за приемливо създаване на текст.

Приложение 1 – анкета

Име на училището:

.....

Клас:

Профил на паралелката:

Възраст:

1. Имате ли профил във Фейсбук?

☐ Да

☐ Не

2. Приблизително откога имате профил във Фейсбук?

.....

3. Колко често използвате своя профил във Фейсбук?

☐ Няколко пъти в месеца.

☐ Няколко пъти в седмицата.

☐ Веднъж на ден.

☐ Винаги, когато мога.

4. Колко приятели имате във Фейсбук?

5. Колко от приятелите си във Фейсбук познавате лично?

6. С колко от приятелите си поддържате връзка извън Фейсбук?

.....

6. Кои твърдения се доближават най-много да Вашето разбиране за Фейсбук?

Това е начин да изразя себе си, защото.....

Това е начин да се свържа с приятелите си.

Това е място, където играя интересни игри с приятели.

Това е място, където чета новини и следя интересни публикации.

Друго

8. Участвате ли във Фейсбук групи на Вашия клас или Ваши бивши класове?

☐ Да

☐ Не

9. Бихте ли приели учители сред Вашите приятели във Фейсбук, след като се дипломирате?

☐ Да

☐ Не

10. Каква азбука използвате във вашия Фейсбук профил?

☐ Кирилица

☐ Латиница

☐ И двете

11. На какъв език най-често се изразявате във вашия Фейсбук профил?

- ☐ Български
☐ Друг.....

ЛИТЕРАТУРА

Димчев К. (2010). *Методика на обучението по български език. Реалности и тенденции*. В. Търново: Знак 94

Петров А. (2000). *Дискурсният анализ в обучението по български език* 5. – 8. клас. София: Булвест 2000

Растие Фр. (2003). *Изкуства и науки за текста*. София: ЛИК

SOME PRAGMATIC FEATURES OF ONLINE COMMUNICATION ON FACEBOOK

Abstract. This article aims to study the communication skills and behavioral characteristics of communication in the Internet-based social network site (SNS) Facebook, as well as to trace the incorporation of online activities into daily routine speech practices of students.

Assist. Prof. Fani Boykova, PHD

Plovdiv University „Paisii Hilendarski“

Plovdiv Tsar Asen str.24

E-mail: faniboykova@abv.bg

Lyudmila Boykova

PHD student

School of Advanced Social Studies

Nova Gorica, Slovenia

E-mail: l_boykova@abv.bg